

**Digitaliseringsdirektoratet**  
Norwegian Digitalisation Agency

# Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser

Innspillsmøte Innlandet, Hamar 4 mars 2020

---

Odd – Olaf Schei  
Seniorrådgiver



# Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser i 2020

Send innspill til:

[postmottak@digdir.no](mailto:postmottak@digdir.no)

## Regionale innspillmøter:

Trondheim 25. februar

**Hamar 4. mars**

Bergen 17. mars

Stavanger 24. mars

Bodø 2. april



Fylkesmannen i Innlandet



Innlandet  
fylkeskommune

Regionalt innkjøp i Kongsvingerregionen



Innlandstrafikk



SMARTE  
MJØSBYER



FORESTIA



MASKIN-  
ENTREPRENØRENS  
FORBUND



NHO



Hamar kommune



Haut Nordic



Norsk Tipping



Stange kommune



GJØVIK KOMMUNE



Sør-Odal kommune



Abakus



HUNTON

BETONMAST



KOLVIK &  
KROGSVEEN



MILJØ-  
DIREKTORATET



ELVERUM  
KOMMUNE



NORWEGIAN  
WOOD CLUSTER



Finans Norge

Digitaliseringsdirektoratet  
Norwegian Digitalisation Agency

# Program Hamar 4 mars kl. 10.00 – 14.00

## Innledning (kl. 10.00)

- Velkommen
- Hva betyr grønne, innovative anskaffelser for Innlandet v/Sigurd Tremoen ass fylkesmann
- Hvorfor trenger vi en handlingsplan, bakgrunn v/Odd – Ø Schei Digitaliseringsdirektorat
  - Klimakur v/Marit Hepsø, Miljødirektoratet (MD)
  - Finans Norge v/Idar Kreutzer og NHO v/Jon Kristiansen (video)
- Erfaringer og utfordringer innen klima- og innovasjon innen eiendom i Hamar v/ Nils Solbraa

## Innspillspanel (kl. 1035 – 1150)

- **Bygg og anlegg**, Elverum kommune v/Heidi Erikstad, Betonmast Innlandet v/Dag Stenersen, Forestia v/Terje Strandbakken, Hunton Trefiber v/Tore Bergsveen, ...
- **Transport: Innlandstrafikk** v/Tor Haugstulen, Hamar kommune v/ Ole Mattis Furuseth, Gjøvik kommune v/ Henrik B Jakobsen, MEF (Maskinentrepenørens Forening)v/Øystein Mathisen
- **Andre aspekt**; Kimapartner Innlandet v/Amund H Kristensen, Smart byer v/Anne B Søreng og Lars E Hveem, Innlandsfylket innkjøp v/Øystein Sætrang

## Lunch (kl. 11.50 – 12.25)

## Gruppearbeid (kl. 12.25 – 14.00)

- Grupper om transport, bygg, samarbeid, eller andre tema som dukker opp under innspillspanelene ...
- Oppsummering
- Mingling etter kl. 14.00 for de som ønsker det.



# Fylkesmannen i Innlandet







# Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser i 2020

Send innspill til:

[postmottak@digdir.no](mailto:postmottak@digdir.no)

## Regionale innspillmøter:

Trondheim 25. februar

**Hamar 4. mars**

Bergen 17. mars

Stavanger 24. mars

Bodø 2. april

# St.meld. nr. 36

(2008–2009)

Det gode innkjøp



Handlingsplan 2007 - 2010

# Miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser



# Meld. St. 22

(2018–2019)  
Melding til Stortinget

Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser



# Meld. St. 27

(2016–2017)  
Melding til Stortinget

Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende



Bedre vekst, lavere utslipp  
→ regjeringens strategi for grøn økonomisk utvikling



Regjeringens handlingsplan for grønn skipsfart

# Meld. St. 41

(2016–2017)  
Melding til Stortinget

Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid



Sanferdselsdepartementet  
Handlingsplan for kollektivtransport 2018



# Meld. St. 45

(2016–2017)  
Melding til Stortinget

Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi







# Handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser

Har du innspill til Avdeling for offentlige anskaffelser (pt. Digitaliseringsdirektoratet) om hva som skal til for å øke andelen grønne og innovative offentlige anskaffelser?

I [stortingsmelding 22 om smartere innkjøp](#) ble det varslet at regjeringen vil komme med en **handlingsplan for økt andel grønne og innovative offentlige anskaffelser**.

På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet vil Avdeling for offentlige anskaffelser (pt. Digitaliseringsdirektoratet) ha ansvar for handlingsplanen som vil utarbeides i samarbeid med Miljødirektoratet.

Noen av de prioriterte områdene som handlingsplanen vil gå inn på er offentlige anskaffelser innen

- transport
- lav- og nullutslippsløsninger
- bygg og anlegg
- sirkulær økonomi
- plast
- mat og matsvinn

## Innspillene Digitaliseringsdirektoratet har mottatt til handlingsplanen

- [Regnskap Norge](#)
- [Hedmark fylkeskommune](#)
- [Asko](#)
- [BNL](#)
- [Klima Østfold](#)
- [Grønt skipsfartsprogram](#)
- [Norsk Industri](#)

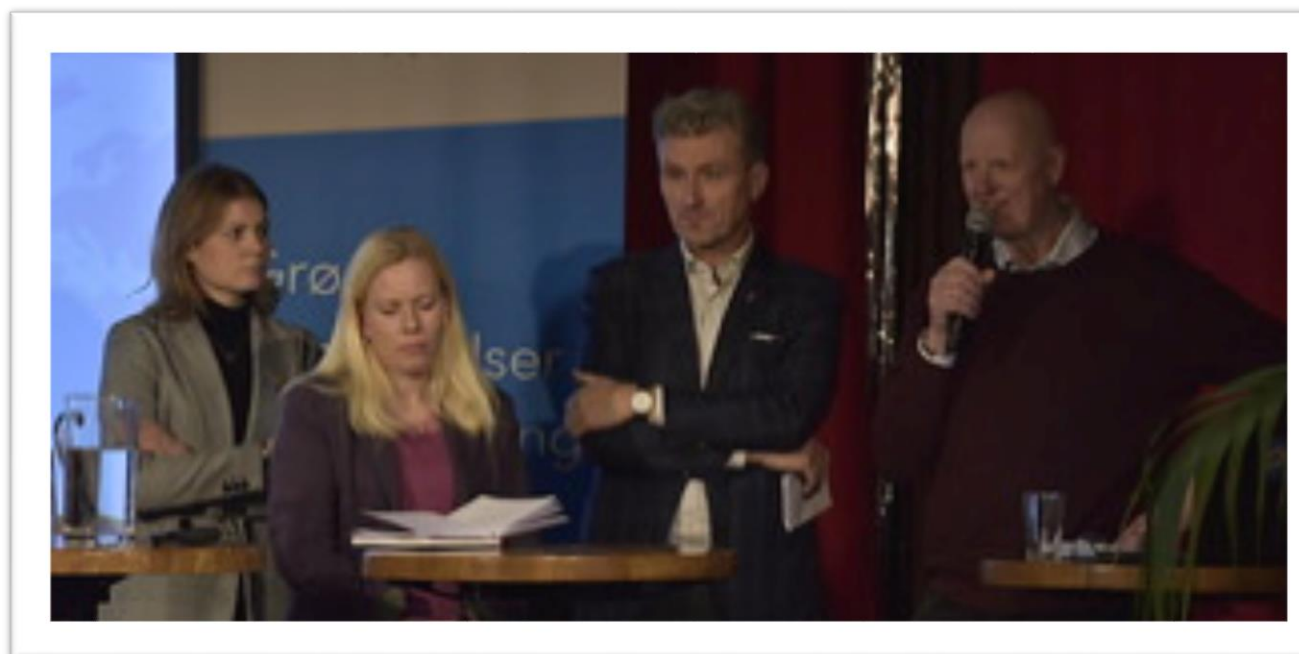
**Skriftlige innspill** merkes med "saksnr.19/01489" og sendes til: [postmottak@digdir.no](mailto:postmottak@digdir.no) med kopi til [helene.hoggen@digdir.no](mailto:helene.hoggen@digdir.no)

**Frist for skriftlige innspill:** så snart som mulig og senest innen 20. mars 2020. Vi ber om at innspillenes lengde holdes under 3 sider.



# Innspillmøte i Oslo 2. desember

regjeringen



# Innspill vi fikk i Oslo 2. desember

## Generelt

- **Kopiere** suksessen fra grønn skipsfart i andre sektorer
- Alle store virksomheter må ha minst et grønt og innovativt utviklingsløp
- Handlingsplanen bør peke på målsetninger, konkretisere tiltak og måle fremgang
- Mer **samarbeid** mellom virkemiddelaktørene

## Transport

- Stille krav til transport i bygg og anleggsanskaffelser
- Grip mulighetsrommet på hurtigbåter

## Sirkulært

- Etablere et "**sirkulært først**" prinsipp
- Nye Digdir verktøy må inkludere ressurseffektivitet og livsløpsvurderinger
- Bidra til å etablere markedsplasser for ombruk/gjenbruk
- Etterspørre gjenvunnet råvare

## Bygg og anlegg

- Rive mindre og bygge mindre nytt, inkl. fokus på tiltak som **forlenger levetiden**
- Bruke de byggene vi har mer effektivt
- Nybygg må være fleksible
- Bli bedre på **ombruk** av byggematerialer i bygg som rives
- Digitalisering av produktegenskaper



# Regionalt innspillmøte Trondheim 25. februar





# Innspill vi fikk i Trondheim 2. desember

## Hvordan sikre grønn næringsutvikling i byggesektoren?

Hva er viktig å fokusere på ut i fra våre perspektiv			Hvilke fokusområder bør vi jobbe videre med for å få størst effekt
<ul style="list-style-type: none"> <li>Næringskluster – digitalisering- støttefunksjoner- krav til materialkvalitet</li> <li>Se synergier på tvers av materialvalg – bruk av nye resirkulære materialer</li> <li>Kunnskap om hva som skal bestilles og hvordan materialer kan gjenbrukes (sirkulærøkonomi)</li> <li>Gjenbruk av materialer - sambruk (Veibygging)</li> </ul>			<p>1 a) Tydelige klimakrav i anskaffelse</p> <p>1 b) Kunnskap om hvordan og hvilken påvirkning valg har i verdikjeden (klima) (Nå og ønsket utvikling)</p> <p>1c) Gjenbruk av materialer (løsmasser), Asfalt (Gjenbruk)</p>
Hva bør være neste skritt for å gå fra ord til handling			Hva kan vi konkret tilrettelegge for å få størst effekt
<b>Tiltak</b>	<b>Ansvar</b>	<b>Tid</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Grønn næringsutvikling vektlegges i kontrakten (Grønn næringsutvikling) KPI (måloppnåelse)</li> <li>Klassifisere ulike materialer og benytte materiale som er mest gjenbrukbart/resirkulært</li> <li>Levetidsperspektiv (hva kan leve lenge)</li> <li>Etablere virksomheter som kan dekomponere materialer til gjenbruk og resirkulering</li> <li>Plan for gjenbruk før iverksettelse av tiltak</li> <li>Nasjonalt oppfølging av EU krav om 70 % gjenbruk/ombruk</li> </ul>
Utvikle NS standarder (NS 3720) Klimagass Beregning	Digdir pådriver – Standard Norge DIBK	2021 (vedtatt)	
NS for bærekraftig materialbruk	Digdir pådriver Standard Norge DIBK		
Veileder/veiledning om bærekraftig materialbruk	Digdir pådriver Standard Norge DIBK		
Revisjon/oppfølging av leveranser/standarder	Alle innkjøpere		

## Hva skal til for at ombruk av møbler blir 1. valget i offentlige virksomheter?

Hva er viktig å fokusere på ut i fra våre perspektiv			Hvilke fokusområder bør vi jobbe videre med for å få størst effekt
<ul style="list-style-type: none"> <li>Politisk og ledelsesforankring</li> <li>Sjekke ombruk utover internt bruk. ER det regelverksbeskrivelser</li> <li>God kvalitet på møbelet</li> <li>Redesign</li> <li>Organisering</li> <li>System</li> </ul>			<ul style="list-style-type: none"> <li>Prøve ut nye løsninger som gjør ombruk av møbler mulig</li> <li>Nytt regelverk som gjør det mulig</li> <li>Konkretisere mål CO2</li> <li>Oversikt over hva som finnes</li> <li>Få det med i den overordnede strategien/handlingsplanen eg Asker kommune 80 % ombruk</li> <li>Trygge innovative kontrakter med oppstartselsskap</li> </ul>
Hva bør være neste skritt for å gå fra ord til handling			Hva kan vi konkret tilrettelegge for å få størst effekt
<b>Tiltak</b>	<b>Ansvar</b>	<b>Tid</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Nasjonale mål for ombruk av møbler</li> <li>Analyse av utfordring og sette inn målrettede midler, for eksempel skape levedyktige verdikjeder</li> <li>Regelverk gjøre det mulig</li> <li>Kompetanseutvikling</li> <li>Anskaffelser: hva man etterspør og hvordan man gjør det</li> </ul>
klimateknisk dep. Øremerkede midler til å nå mål- omstilling av bransje (nasjonalt og EU)	LUP	1 år til Go	
Videreutvikle ev digitale verktøy for å gjøre det mulig (standardisere kommunikasjon «hva er et møbel»)	Norsk standard		
Leverandørinvolvering i ombrukprosessen – se hele verdikjede – ny verdikjede			

## Hvordan kan vi redusere matsvinn, og oppnå mer bærekraftig og næringsrik mat?

Hva er viktig å fokusere på ut i fra våre perspektiv			Hvilke fokusområder bør vi jobbe videre med for å få størst effekt
<ul style="list-style-type: none"> <li>Mer bygg og havre til menneskemat</li> <li>Stopp produksjon av junk food</li> <li>Riktig (bransjenøytral) matmerking (nøkkelhull)</li> <li>Mindre kjøtt mer frukt og grønt</li> <li>Utdanningsløp – matfag</li> <li>Størst på gode råvarer og bruk så mye som mulig</li> <li>Kjøp riktig mengde (ikke mindre)</li> <li>Lokal mat</li> <li>Unge og menn (målgruppe)</li> <li>Klimafotavtrykk av mat</li> <li>Økologisk</li> <li>Kompetanse (i hele kjeden)</li> <li>Holdningsarbeid og handling- kunnskap til forbruker</li> <li>Kompetanse i hele kjeden</li> <li>Adferdsendring</li> <li>Kommunikasjon</li> </ul>			<ul style="list-style-type: none"> <li>Kunnskap til bransje og forbrukere</li> <li>Riktig mengde (gjenbruk av restemat i kantiner og hjem)</li> <li>Bruk råvarer smart/bruk opp</li> <li>Datomerking</li> <li>Mer frukt og grønt (sunt og grønt)</li> <li>Gjør det billigere (kostholdsråd)- junk food dyrere</li> <li>Prismekanisme - betalingsvilje</li> </ul>
Hva bør være neste skritt for å gå fra ord til handling			Hva kan vi konkret tilrettelegge for å få størst effekt
<b>Tiltak</b>	<b>Ansvar</b>	<b>Tid</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Opplæringsplan (forbruker, skole og bransje)</li> <li>Bedre kartlegging av forbruksmønster/matsvinn (tallfeste) Aktører -kvalitet og kvantitet</li> <li>Hvem kaster hva?</li> <li>Rapportering og tilbakemelding til relevante aktører i hele verdikjeden</li> <li>Økonomi møter miljø</li> <li>Prosjon og serveringsrutine (brukervennlig)</li> <li>Kokke og personalet i skoler og bhg/samarbeid med familie</li> <li>Sirkulær matavfall (bruke avfallet bedre)</li> </ul>

Gruppen slo seg sammen med den andre matgruppen (neste)



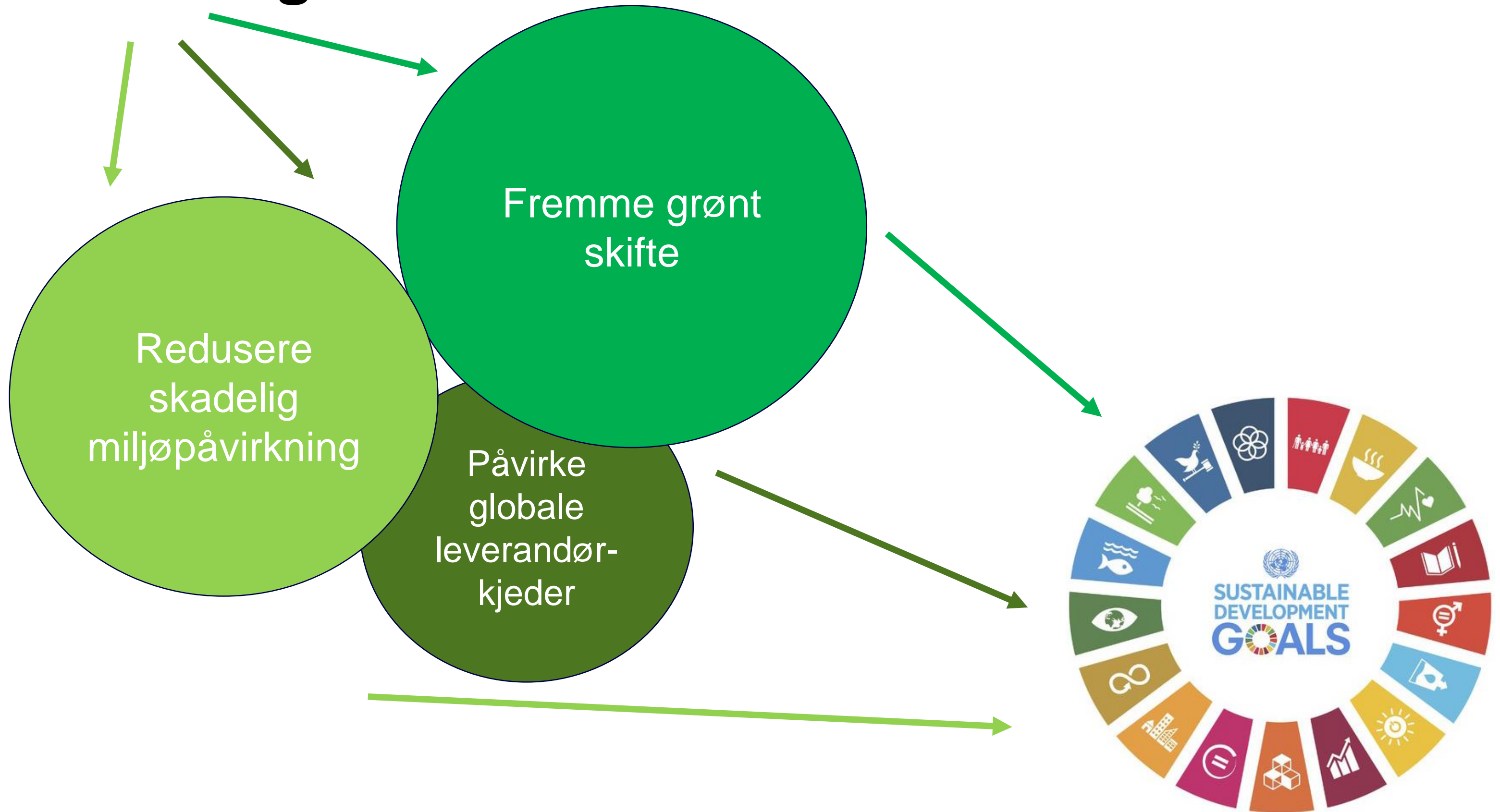


**Innlandet**  
fylkeskommune

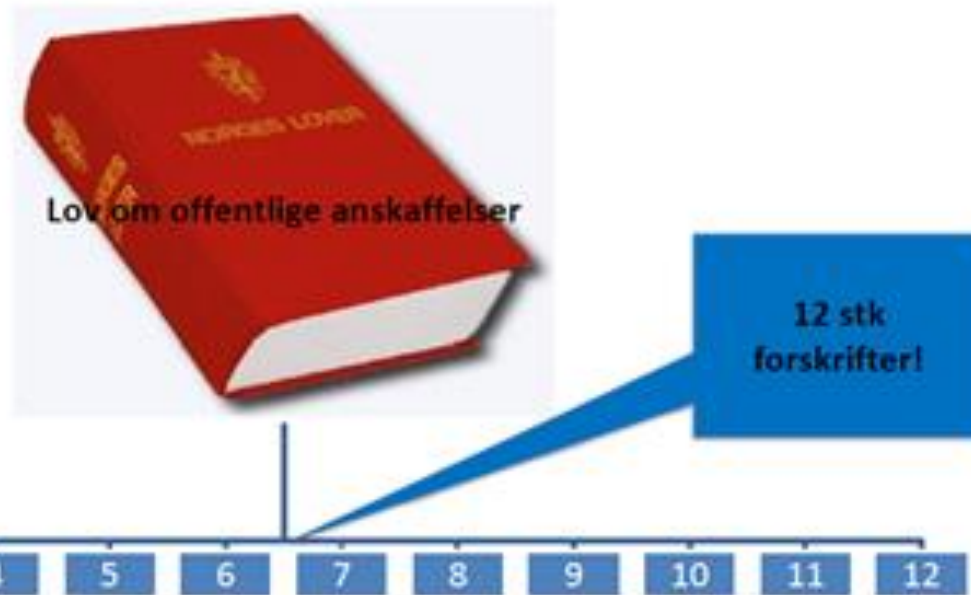
Eventyrlige muligheter



# Grønne og innovative anskaffelser



Hva består anskaffelsesregelverket av?



## FOA § 4 - Grunnleggende prinsipper

«Oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarhet og forholdsmessighet.»



# Lov om offentlige anskaffelser [anskaffelsesloven]



Dato	LOV-1999-07-16-69
Departement	Nærings- og fiskeridepartementet
Publisert	Avd I 1999 Nr. 16
Sist endret	<a href="#">LOV-2016-12-16-103</a> fra 01.01.2017, <a href="#">LOV-2016-06-17-73</a> fra 01.01.2017

## § 1. Formål

Loven skal fremme **effektiv bruk av samfunnets ressurser**. Den skal også bidra til at det offentlige opptrer med integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

## § 5. Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn

Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer **skal** innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å **redusere skadelig miljøpåvirkning, og fremme klimavennlige løsninger** der dette er relevant. Dette skal blant annet skje ved at oppdragsgiveren **tar hensyn til livssyklus kostnader**. Disse oppdragsgiverne skal også ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter. Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet av bestemmelsen.

Oppdragsgiveren kan stille egnede krav og kriterier knyttet til ulike trinn i anskaffelsesprosessen, slik at offentlige kontrakter gjennomføres på en måte som fremmer hensyn til miljø, innovasjon, arbeidsforhold og sosiale forhold, forutsatt at kravene og kriteriene har tilknytning til leveransen.

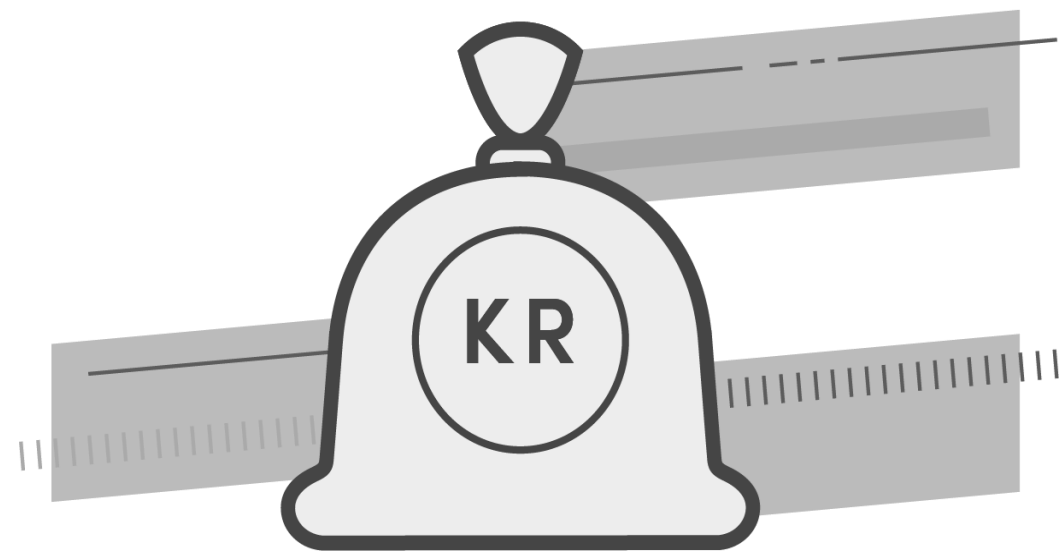
Departementet kan i forskrift pålegge statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer å stille krav om begrensninger i antallet ledd i leverandørkjeden ved utførelsen av offentlige kontrakter i bransjer med særlige utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet.

Oppdragsgiveren skal stille krav til universell utforming i offentlige kontrakter i samsvar med regler som fastsettes i forskrift.

0 Endret ved lov 13 jan 2017 nr. 2 (ikr. 14 feb 2017).



# OFFENTLIG INNKJØP 16% AV TOTALT KLIMAFOTAVTRYKK I NORGE

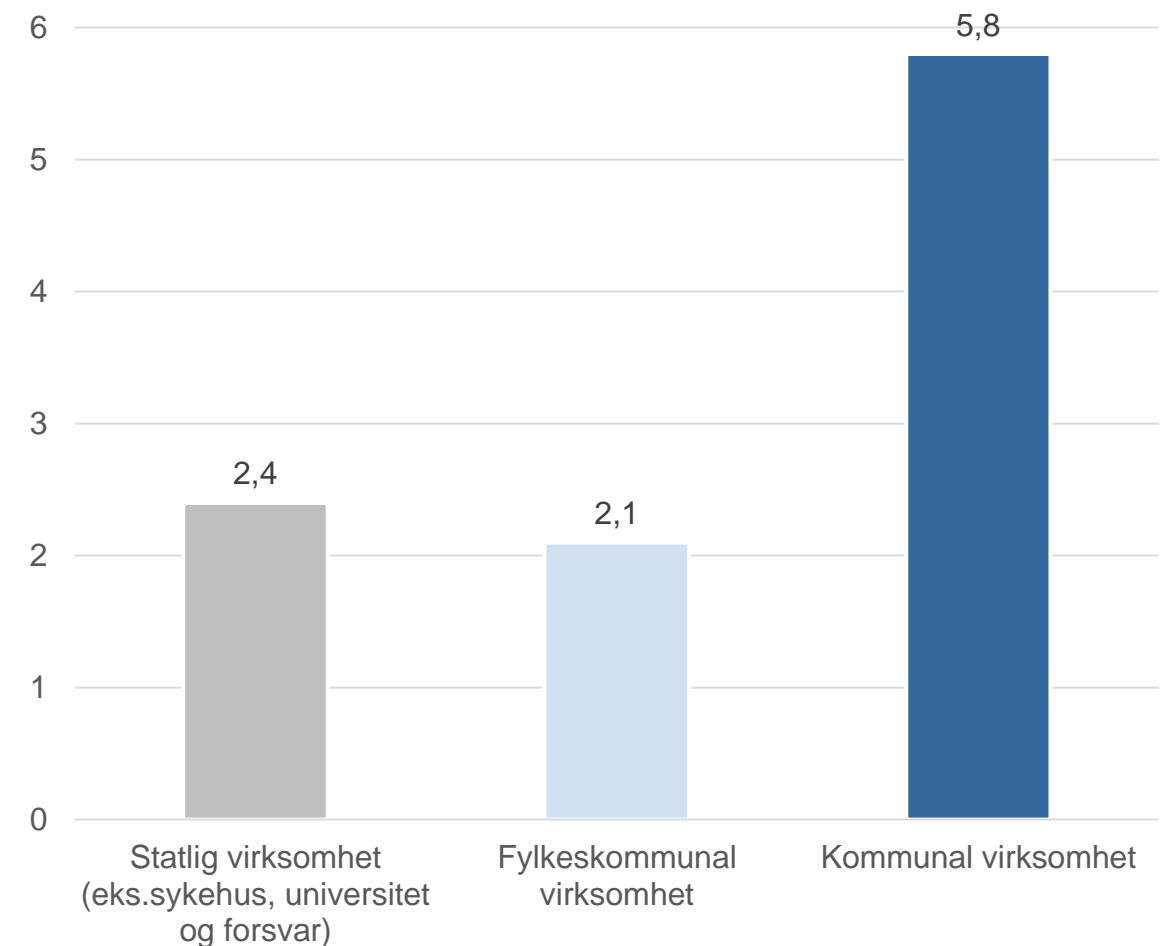


**564 MRD. I 2018**  
**16% AV BNP**

Totalt 11 MtCO<sub>2</sub>e



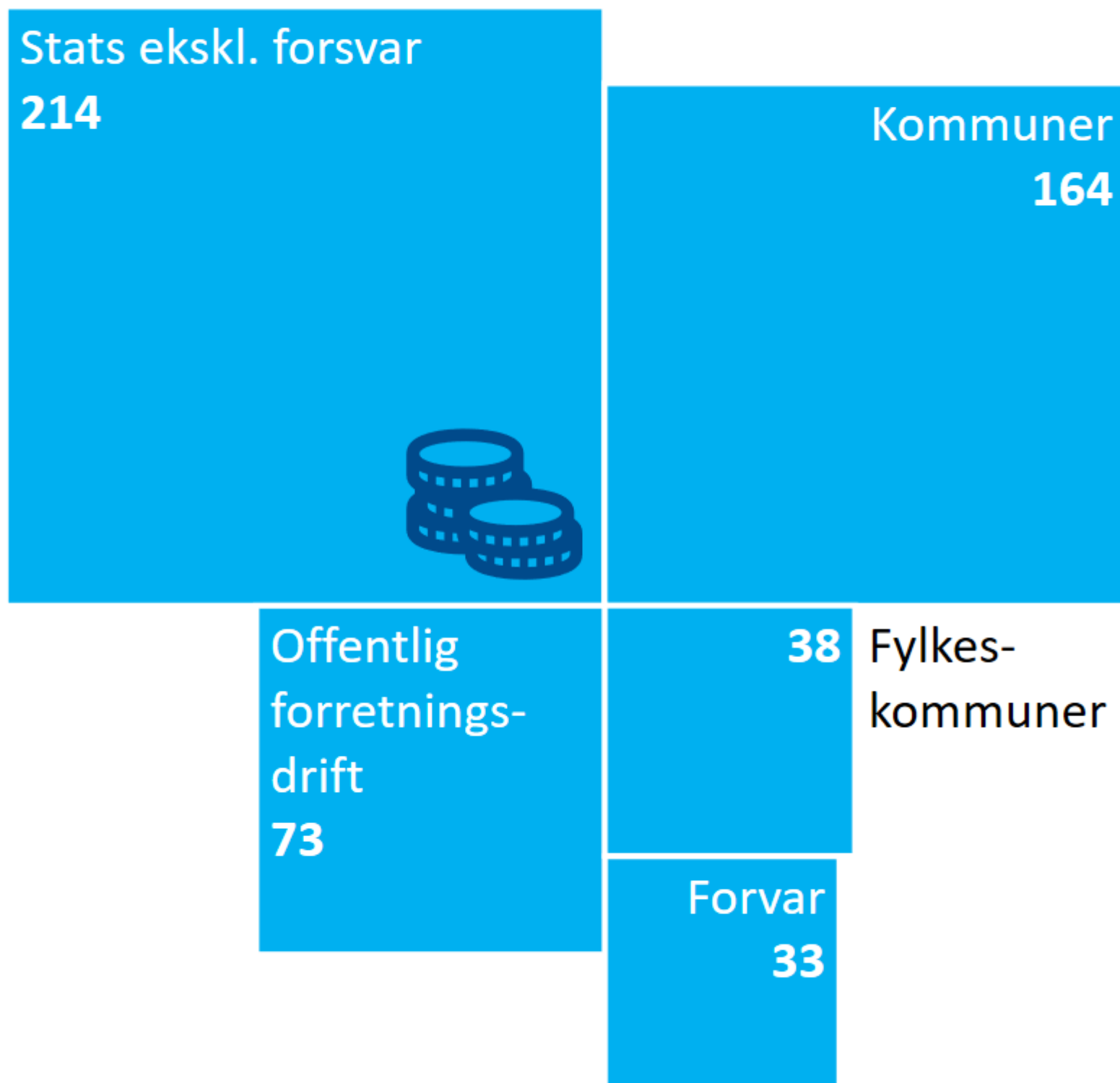
Tilsvarener **mer** enn all veitrafikk i Norge



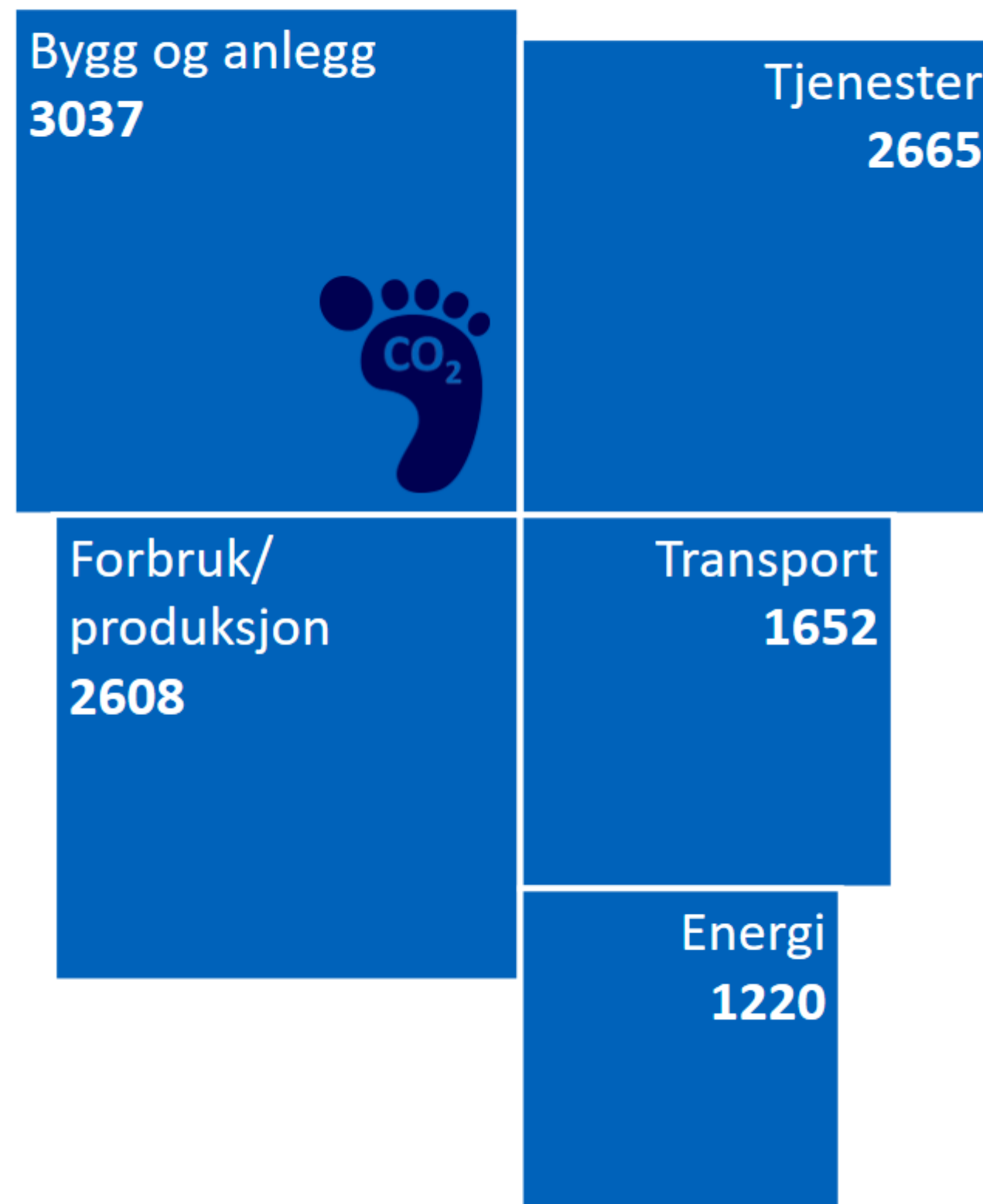
**Digitaliseringsdirektoratet**  
Norwegian Digitalisation Agency

Kilde: Asplan Viak (2019) Prosjektrapport. Klimafotavtrykk av offentlige anskaffelser

## Offentlig innkjøp i 2017 (mrd kr)

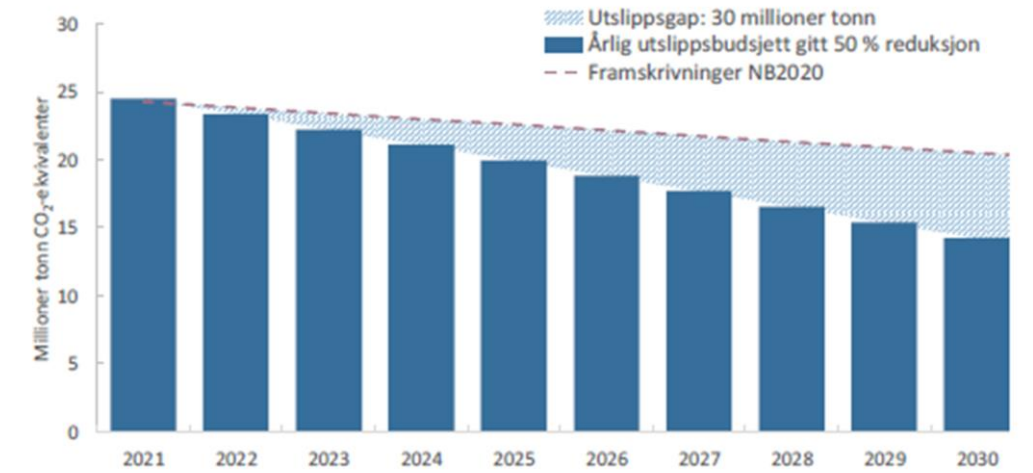
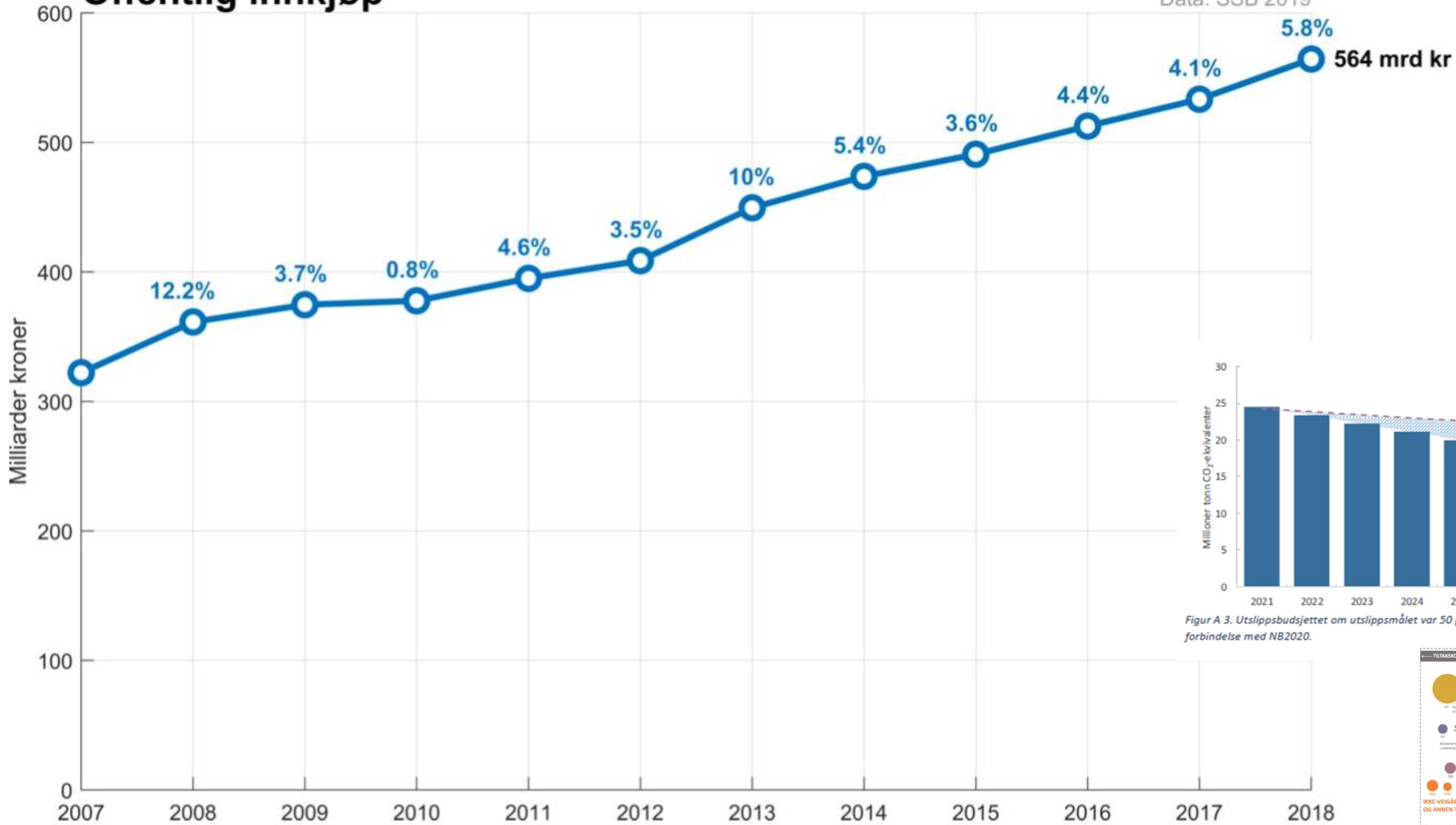


## Klimafotavtrykket til offentlig innkjøp i 2016 (kt CO<sub>2</sub>e)

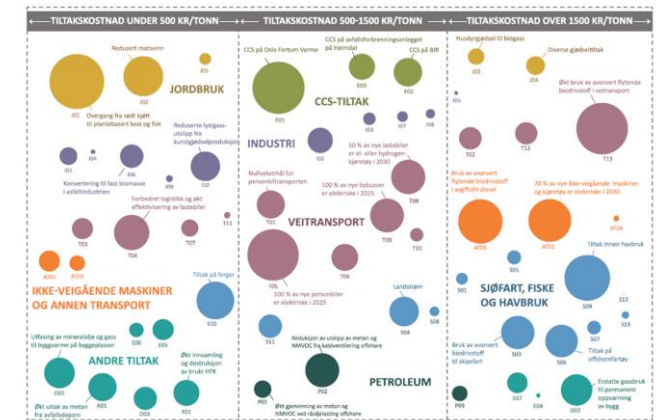


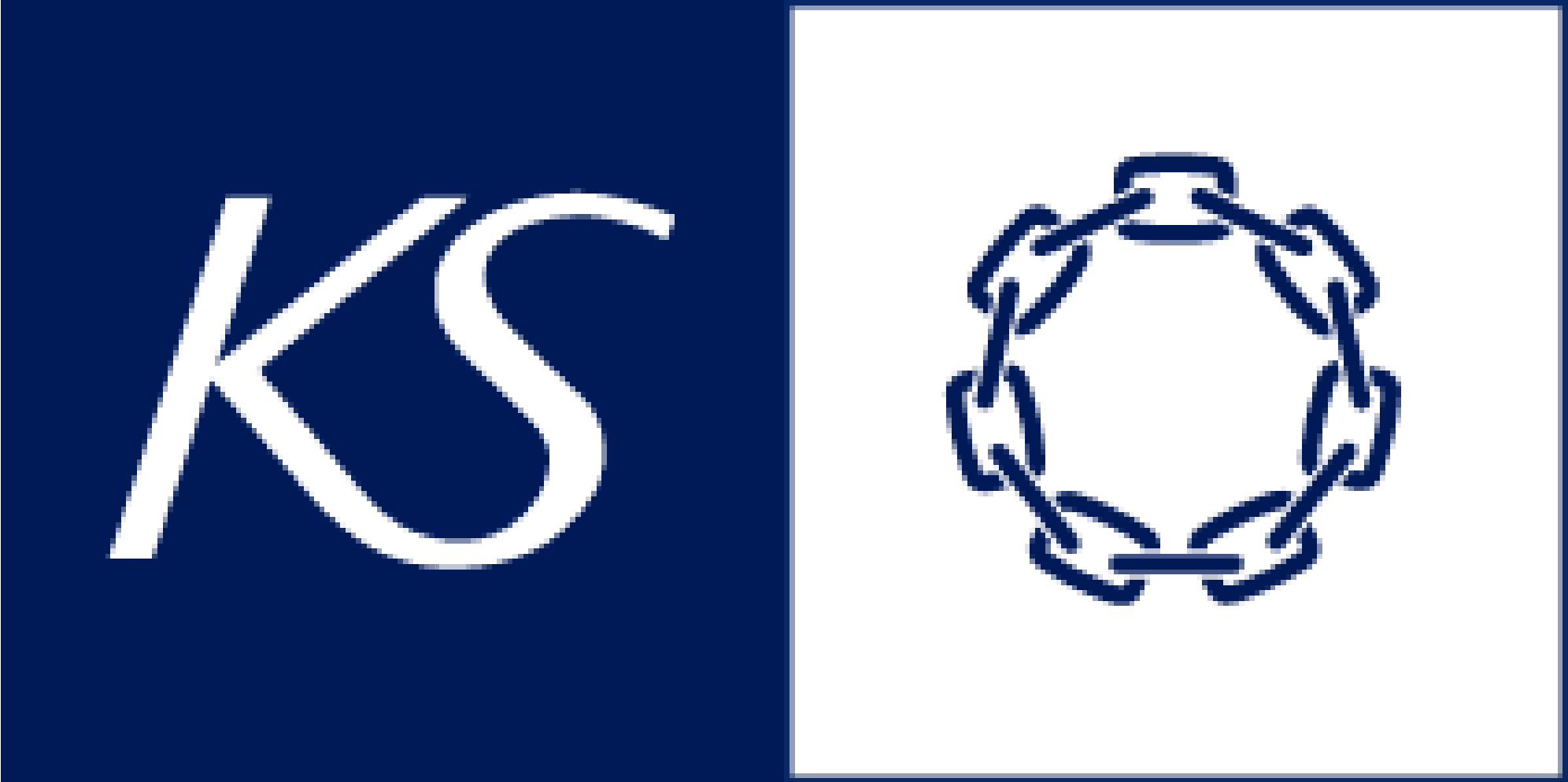
# Offentlig innkjøp

Data: SSB 2019



Figur A 3. Utslippsbudsjettet om utslippsmålet var 50 prosent og med utslippsframskrivingene utarbeidet i forbindelse med NB2020.









### KS Landsting forventer at kommuner og fylkeskommuner:

- Igangsetter omstilling til lavutslippssamfunnet ved å gjennomføre nye areal- og transporttiltak.
- Stiller tydelige og offensive miljø- og energikrav i egne anskaffelser, særlig innen transport, bygg og mat.
- Utnytter potensialet for energieffektivisering i bygg, og tar i bruk nye energiløsninger i bygg og anlegg der det ligger til rette for det.
- Kartlegger klimarelatert risiko og igangsetter tiltak mot uønskede konsekvenser av et klima i endring.
- Legger til rette for å ta vare på arters leveområder og biologisk mangfold sikrer vannressursene, ivaretar naturressursgrunnlaget og styrker matproduksjonen.
- Legger til rette for økt materialgjenvinning og gjenbruk av ressurser.
- Lager egne klimabudsjett som styringsverktøy for å nå klimamålene, med konkrete tiltak og ansvarfordeling innen alle sektorer, på lik linje med budsjett og økonomiplan.
- Produserer mer fornybar energi samtidig som det legges vekt på energieffektivisering.
- Vurderer klimakonsekvensene i relevante saker til politisk behandling.
- Utarbeider en klimastrategi for kommunens eierskap.
- Vurderer klimarisiko og -muligheter i styrende dokumenter for kommunens fondsplasseringer og andre investeringer.
- Er en pådriver for klima- og helsevennlig mat og redusert matsvinn.
- Arbeider målrettet med oppfølging av kunnskapsgrunnlaget Klimakur 2030.
- Gir tilstrekkelig opplæring i digitale hjelpemidler til ansatte og elever for å unngå unødvendig bruk av ressurser og oppnå reduserte utslipp.



### KS Landsting forventer at nasjonale myndigheter:

- Stiller nødvendige virkemidler til rådighet for helhetlig omstilling til et bærekraftig lavutslippssamfunn og for etablering av verdikjeder innenfor sirkulær økonomi.
- Forsterker byvekstavtalene, både i byområder som har slike avtaler og i nye områder.
- Serger for relevant og oppdatert kunnskapsgrunnlag om lokale klimaendringer og bidrar til bedre finansieringsordninger for både reparasjon og forebyggende tiltak.
- Serger for at detaljplaner og miljø-, transport- og anleggsplaner (MTA) for vindkraft planlegges i medhold av plan- og bygningsloven og ikke energiloven, uten mulighet for statlig plan.

skatningen av vannkraftverk slik at samfunnsøkonomisk lønnsomftprosjekter blir gjennomført. Dette er viktig for gjennomføringen av skiftet samtidig som det bidrar til å gjøre den samlede verdiskapningstørst mulig innenfor rammene av en bærekraftig utvikling. g til økonomiske virkemidler og nødvendige verktøy for omstilling ssamfunn og til å håndtere et klima i endring, for eksempel ved å ering av utslippsfrie transportløsninger i kommunesektoren, samt e virkemiddel til forebygging, klimatilpassing og rassikring. r virkemidlene ut fra forutsetningene i de større byene og i distrik-

- Stiller nødvendige virkemidler til rådighet for å styrke selvforsyningsgraden og legge til rette for et klimavennlig landbruk.
- Sikrer at kommuner får direkte inntekter når lokale naturressurser utnyttes.
- Sikrer at statistikk over kommunale klimautslipp publiseres årlig, og senest et halvt år etter avsluttet år.
- Tydeliggjør kommunenes handlingsrom under plan- og bygningsloven, og gjør det mulig å stille energi- og funksjonskrav i reguleringsplaner.
- Systematisk går gjennom og endrer statlig regelverk slik at det bidrar til å nå mål om utslippskutt lokalt og nasjonalt.
- Arbeider sammen med kommuner og fylkeskommuner om oppfølging av kunnskapsgrunnlaget Klimakur 2030.



# Bedriftene er motoren i bærekraftige lokalsamfunn



**Jon Kristiansen**  
Regiondirektør

## Kronikk

**JON KRISTIANSEN**  
regiondirektør NHO Innlandet

**NORGE ER** et ressursrikt land, der mye av næringsgrunnlaget finnes i distriktene. Nasjonens verdiskaping, eksport og velferd er avhengig av det man kan kalle distriktsnæringer. Skal vi lykkes med å skape bærekraftige regioner, må næringsutvikling ha en fremtredende rolle i politikken. Det var hovedbudskapet da NHO 17. februar ga innspill til Distriktsnæringsutvalget.

Det er bedriftene som gir levende og bærekraftige lokalsamfunn ved å skape jobber og sikre et attraktivt tjenestetilbud. Bedrifter investerer langsiktig i lokalsamfunnet, gir ungdommer sin første jobb, integrerer innvandrere og folk med hull i CV'n i arbeidsmarkedet og sikrer inntekter kommunene trenger. Norske privateide små og mellomstore bedrifter er helt sentrale for sysselsettingen i distriktene.

**LOKALE OG** regionale fortrinn har vi mye av her til lands. Enten det er skog og mineraler, hav og havbruk, fornybar kraft, eller naturbasert reiseliv, så er fellestrekket at naturressursene er viktige ingredienser - både i klimaarbeidet og for lokal utvikling. Dette er fremtidsnæringer, men da må disse fortrinnene utnyttes og på en slik måte at det fremmer lønnsom næringsutvikling.

### NOEN VIKTIGE punkter er:

**1. MULIGHETER** må gis, og flaksehalsen må fjernes. Plan- og tillatelsesprosesser er ofte langvarige og involverer mange myndighetsaktører med ulike roller. Lite forutsigbarhet om mulighetene til å utnytte lokale fortrinn hemmer lønnsom næringsutvikling i distriktene.

**2. SKATTESYSTEMET** må innrettes slik at det fremmer næringsutvikling og bærekraftig vekst. Skatt på arbeidende ka-



**VERDI:** - Det står nå tre ganger så mye skog i landet som for 100 år siden - og vi kan avvirke 50 prosent mer enn det vi gjør. Skogen er en ressurs vi i Innlandet må kunne bruke og bygge nye helhetlige verdikjeder rundt, skriver regiondirektøren i NHO. **ARKIVBILDE**

pital er ugunstig også i et distriktperspektiv. Og for å veie opp for byrdene med naturinngrep, bør mer av skatteinntektene tilfalle vertskapskommunene.

**3. REKRUTTERING** av kompetent arbeidskraft og kapital er en hovedutfordring for bedriftene. Det må satses videre på å bygge sterke klynger som er ledende også internasjonalt på sine områder. Virkemidlene bør virke mobiliserende regionalt og fremme kommersialisering og eksportrettet aktivitet nasjonalt.

**4. SATSING** på samferdsel som binder sammen bygd, by og region er avgjørende. Større bo- og arbeidsmarkedregioner bi-

drar til større dynamikk i arbeidsmarkedet. Det handler også om å sikre at varene kommer effektivt til markedet. God digital infrastruktur blir stadig mer kritisk for å kunne drive næringsvirksomhet fremover.

**5. FREMOVERLENTE** næringsaktive kommuner og fylker fremmer næringsutvikling. En næringsaktiv kommune er en kommune som involverer næringslivet i sitt utviklingsarbeid og har strategier for å møte næringslivets behov.

**LOKALE MYNDIGHETER** må i større grad være en krevende kunde som både slipper til og utfordrer markedet i å utvikle nye innovative løsninger. Innovative offentlige anskaffelser

vil være en viktig motor for næringsutvikling i distriktene.

**6. TIL** slutt: En vesentlig del av norsk eksport kommer fra bedrifter lokalisert i distriktene, og det er i distrikts-Norge vi finner de mest eksportsensitive arbeidsplassene. God markedsadgang, som blant annet sikres gjennom EØS-avtalen, er ekstremt viktig for næringslivet i distriktene.

**I INNLANDET** har vi mange muligheter. NHO Innlandet mener at en god næringspolitikk er bra for distriktene. Det handler om lokalpolitikere som legger til rette for bedriftene. Ta Mapei i Odalen som et eksempel. Bedriften er verdensledende på kjemiske produkter for

byggeindustrien. Den kunne ligget hvor som helst, men grunderne og vertskommunen gjorde forskjellen!

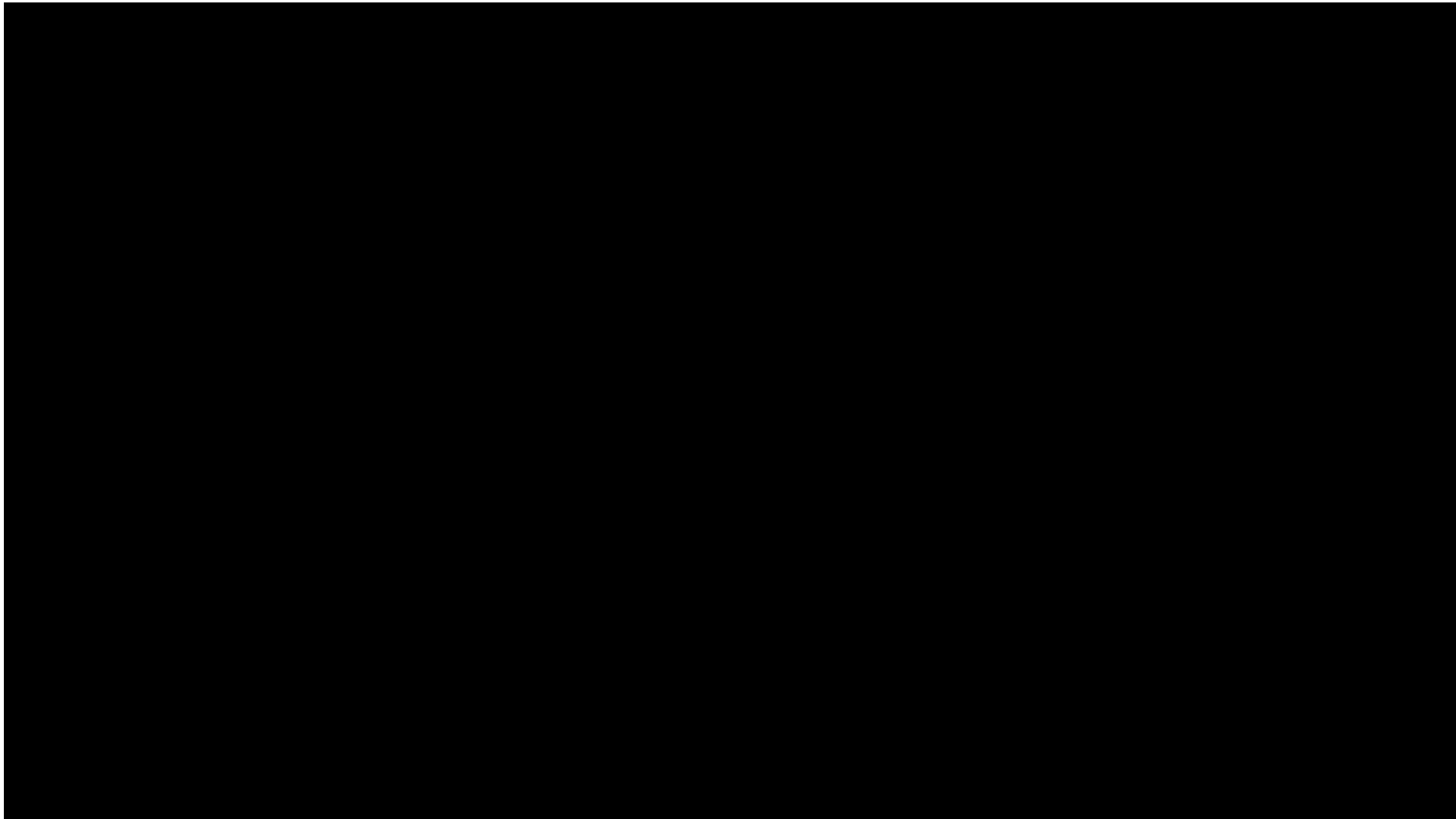
Og det handler om et godt samspill - mellom nasjonal regulering og regionale nærings- og kompetansemiljøer. Avgjørende er at ressursene må kunne utnyttes. I innlandet avvirker vi 40 prosent av all skog i Norge. Det står nå tre ganger så mye skog i landet som for 100 år siden - og vi kan avvirke 50 prosent mer enn det vi gjør. Skogen er en ressurs vi i Innlandet må kunne bruke og bygge nye helhetlige verdikjeder rundt.

**VI ØNSKER** oss en politikk som gjør det lettere å drive bedrifter, skape verdier og arbeidsplasser, i hele Innlandet.

[Link til en videosnutt !](#)



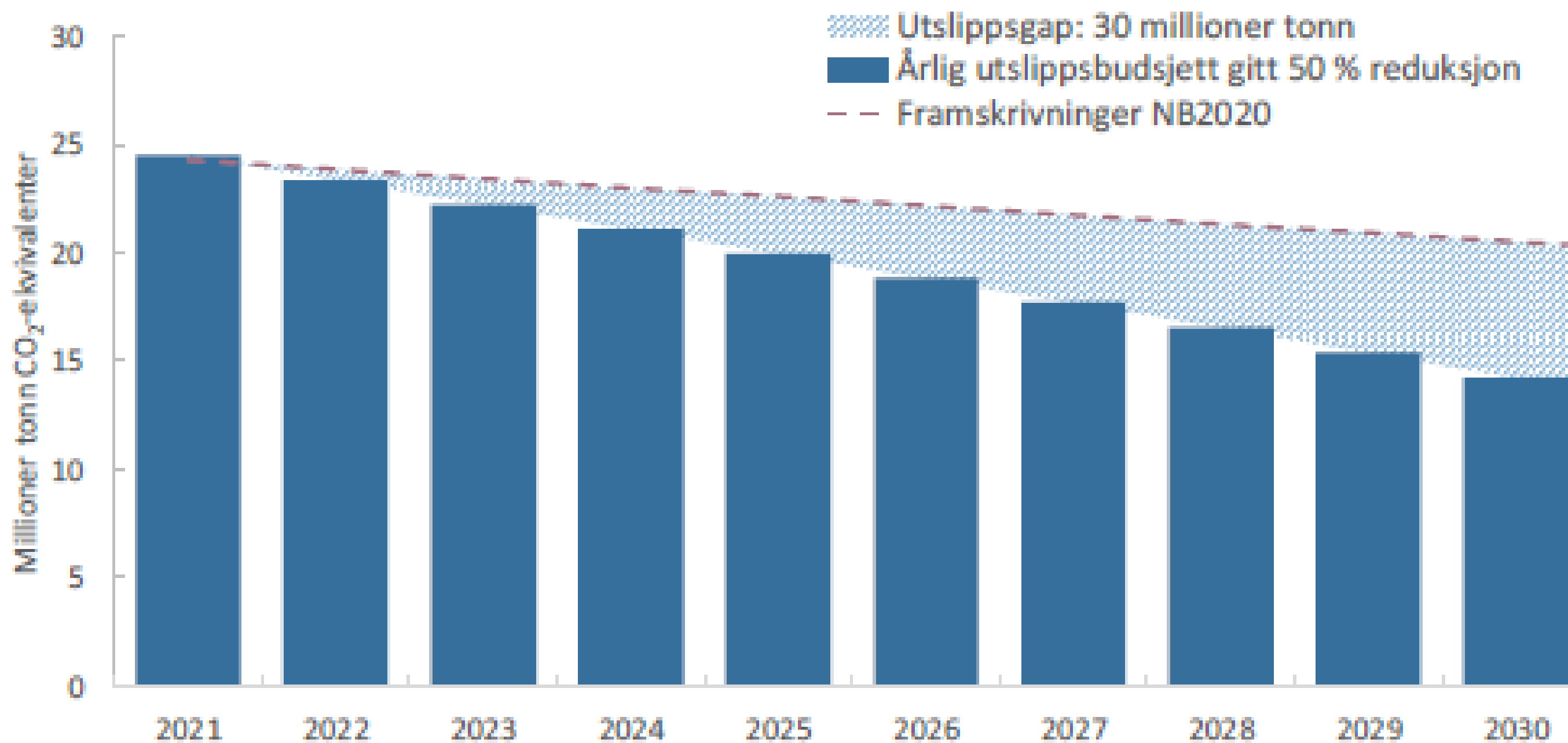
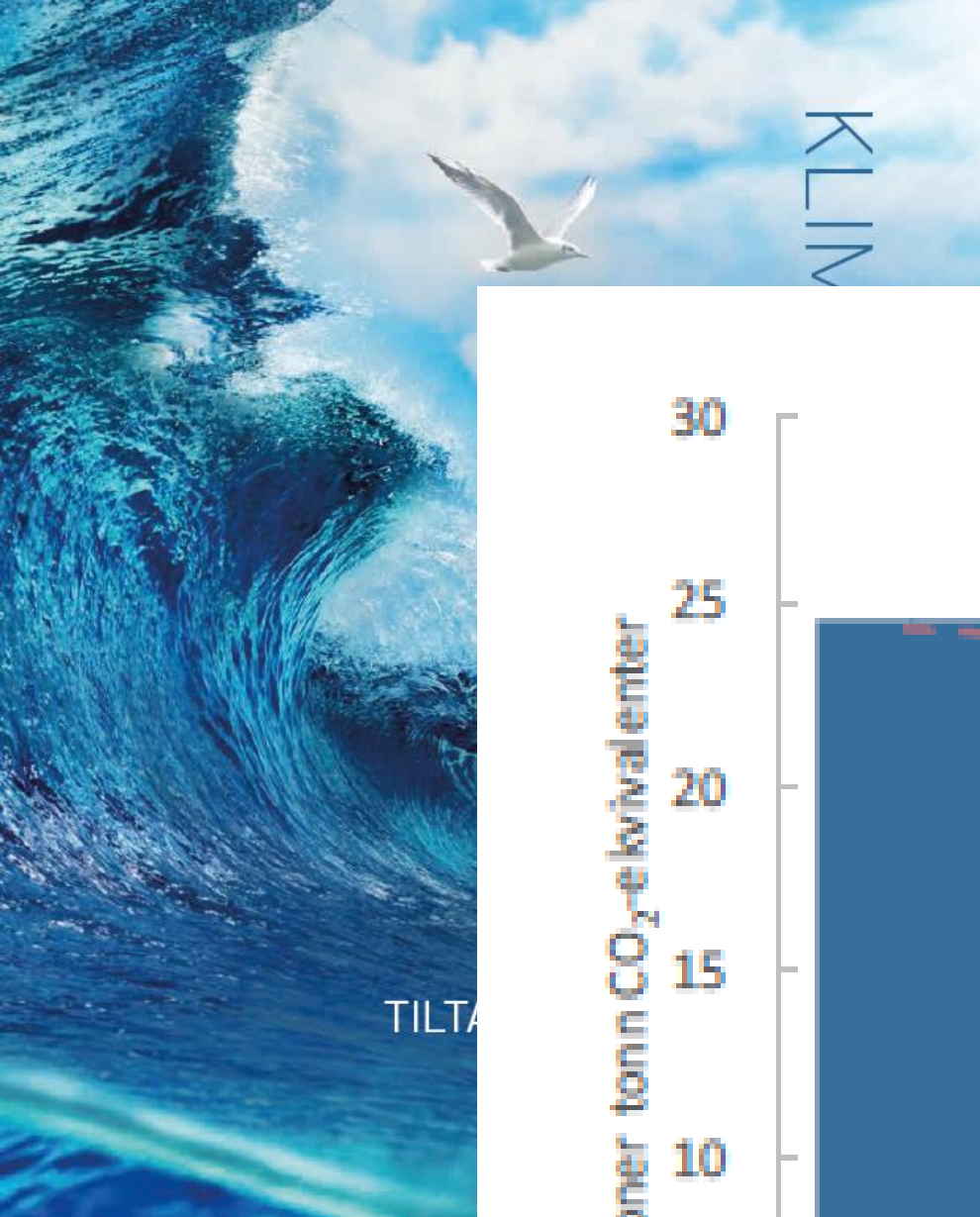








MILJØ-  
DIREKTORATET

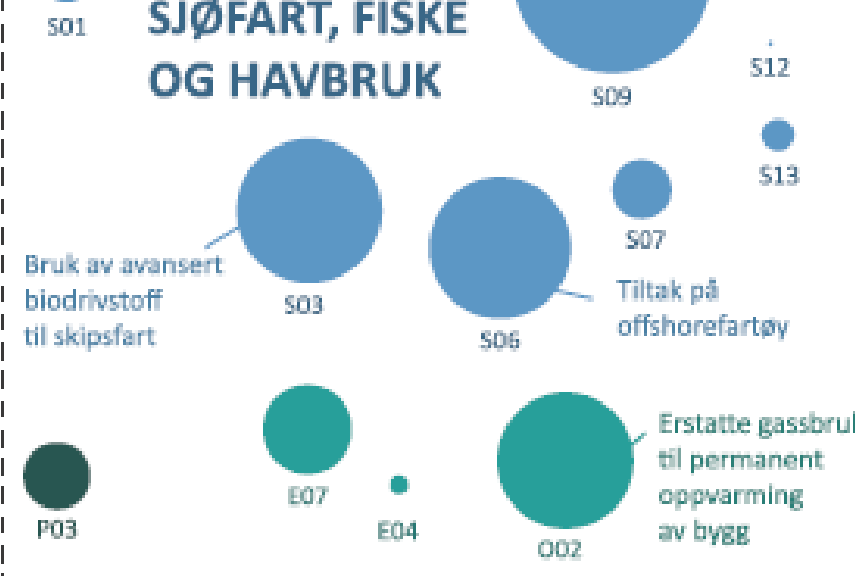
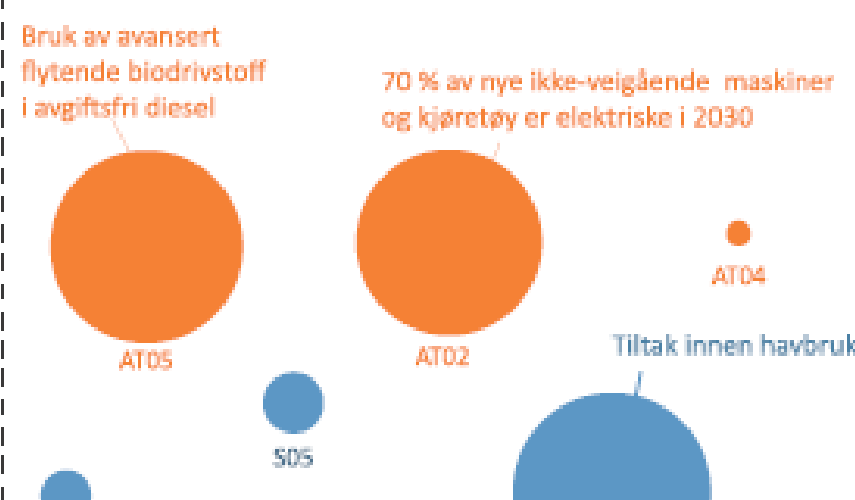
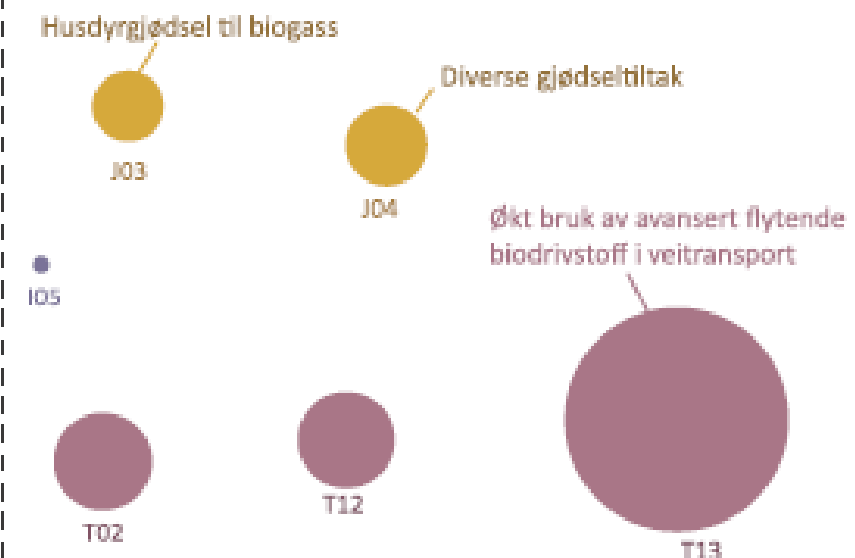
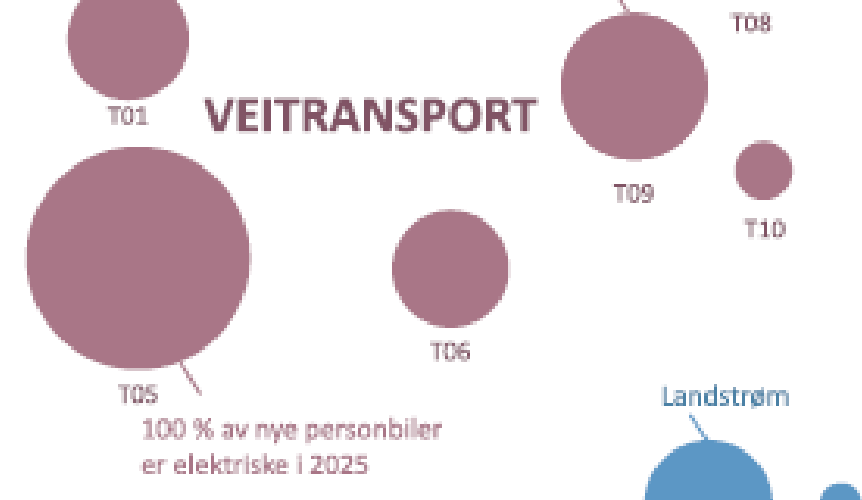
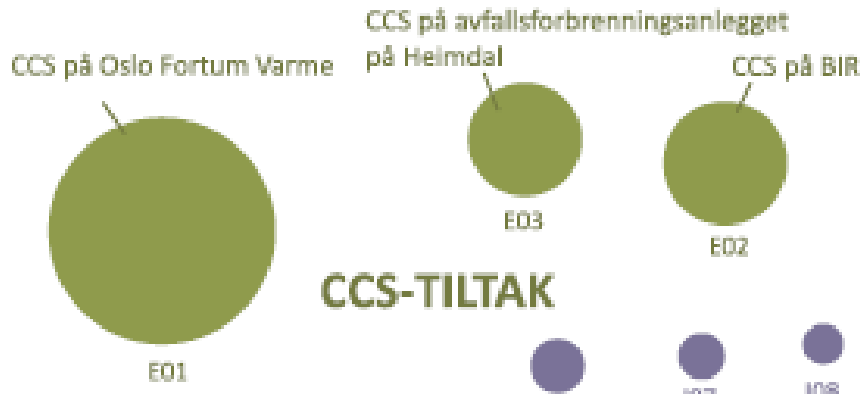
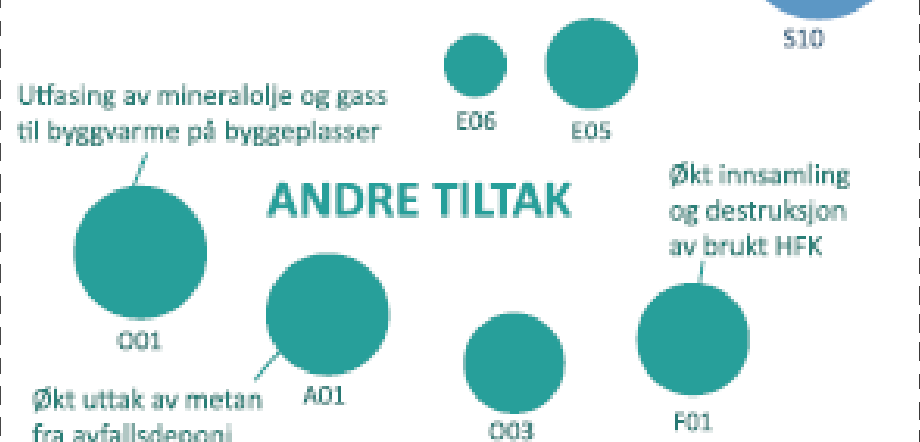
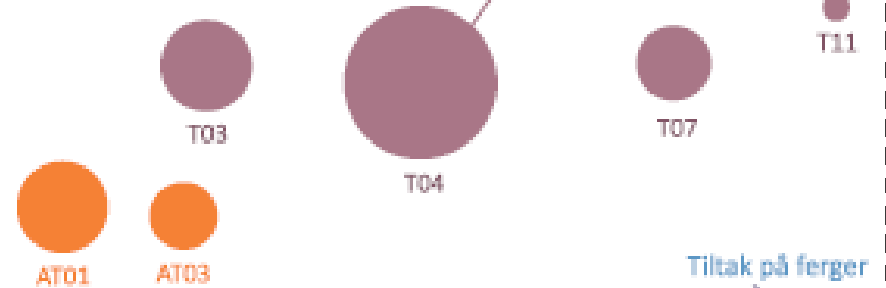


Figur A 3. Utslippsbudsjettet om utslippsmålet var 50 prosent og med utslippsframskrivingene utarbeidet i forbindelse med NB2020.

TILTAKSKOSTNAD UNDER 500 KR/TONN

TILTAKSKOSTNAD 500-1500 KR/TONN

TILTAKSKOSTNAD OVER 1500 KR/TONN



# Offentlige anskaffelser

- Offentlige anskaffelser kan bidra til store utslippsreduksjoner
- Gjennom sine innkjøp kan **stat, kommuner og fylkeskommuner** bidra til å skape et marked og dermed berede grunnen for videre spredning av ny teknologi
- Tydelige **forventninger og verktøy** for å sikre etterlevelse og implementering av miljøkravene i anskaffelsesregelverket er viktig



Elektrisk gravemaskin. Foto: Miljødirektoratet



# Eget kapittel om kommunenes rolle

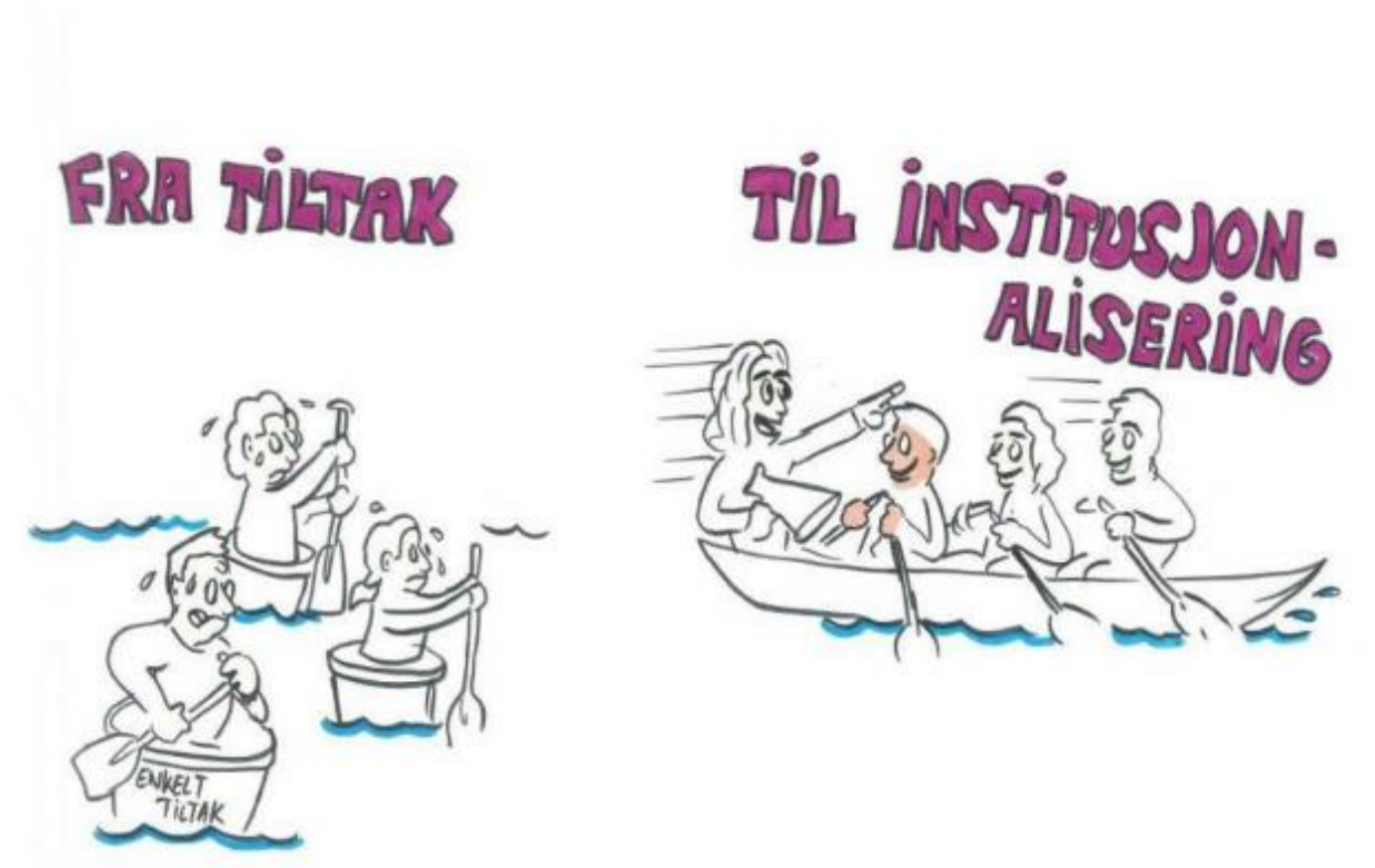
- Kommuner og fylkeskommuner viktige for mange klimatiltak
- Har mange relevante roller, spesielt samfunnsutviklere, innkjøpere og arealplanleggere
- Kan både hindre og fremme tiltak
- Kan spesielt bidra til kutt i vei- og sjøtransport, anleggsmaskiner, avfallshåndtering med CCS – og mange andre tiltak
- Mange kommuner er ambisiøse – men møter barrierer: Mangel på rutiner og praksis, merkostnader, arbeidstid og kompetanse



Kistefossdammen barnehage i Asker. Foto: Tove Lautulen, Future Built

# Fem grep som kan styrke kommunen som klimaaktør

1. Gi kommunene en tydelig rolle i klimapolitikken
2. Økt og enkelt tilgjengelig økonomisk støtte til kommuner
3. Tydeliggjøre og utvide det juridiske handlingsrommet, spesielt plan- og bygningsloven
4. **Satse på klimakrav i offentlige anskaffelser**
5. Vurdere klarere krav til rapportering og integrering av klimahensyn



Illustrasjon: Daniel Nordland





# BYGG OG ANLEGG



Terje Sagbakken  
Adm.dir. Forestia



Årets anskaffelsespris til  
Elverum kommune og  
Betonmast Innlandet AS



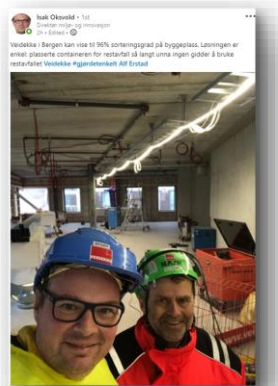
Deltakerne på Difis anskaffelseskonferanse stemte frem Elverum kommune og Betonmast Innlandet for prosjektet Ydalir skole som vinnere av årets anskaffelsespris.

Publisert: 28. okt 2019, Sist endret: 31. okt 2019

Heidi Erikstad fra Elverum kommune og Dag Stenersen fra Betonmast Innlandet AS tok imot prisen på vegne av virksomhetene.



Tore Bergsveen  
HR. Sjef. Hunton Fiber

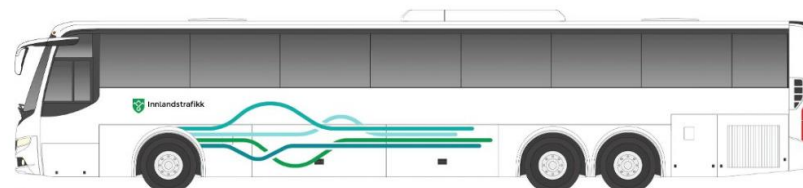




# TRANSPORT



## Sånn skal bussene i Innlandet se ut



NYTT DESIGN: Bussene i Innlandet skal fortsatt være hvite, men med grønne og blå striper. (Illustrasjon: Innlandstrafikk)



## Hamar kommune -anskaffelse av elkjøretøy (2018/19)

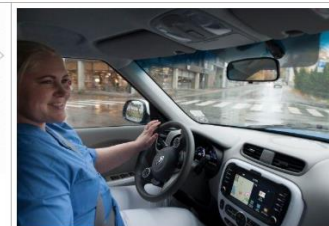
Kilde: Hamar kommune og Difi

Hamar kommune er i gang med elektrifisering av bilparken. Det krever mer enn bare å kjøpe elbiler!

Publisert: 15. okt 2019, Sist endret: 31. okt 2019

### Last ned

- Prosjektbeskrivelse fra Hamar kommune på kjøp av elkjøretøy  
Beskrivelsen viser hvordan Hamar kommunes anskaffelse av elkjøretøy var forankret politisk, ble gjennomført og mulige effekter av anskaffelsen



Sjefspesialist Mona Ragnason jobber i kommunestyret i Hamar og kjører elbil når hun skal til og fra brukerne. Hun er i tillegg fornyet med kommunens nyinnkjøpte elbiler.  
Foto: Trøy Lønn



## Gjøvik kommune - klimaarbeid (2018)

Kilde: Gjøvik kommune

Eksempelet viser hvordan kommunale klimaplaner kan peke ut satsingsområder for grønne innkjøp.

Publisert: 30. okt 2018, Sist endret: 16. okt 2019

### Klimaarbeid i Gjøvik kommune



Gjøvik er en typisk norsk kommune som jobber mye med å redusere utslipp av klimagasser. Kommunen jobber bredt med klima, som utbygging av sykkelveier, økt bruk av el-sykler, forsøk med selvkjørende buss, miljøvekting i kommunens innkjøp og fjernvarme. Et av de viktigste grepene er å lage en helhetlig klimaplan, sier klima- og miljørådgiver Bjørnar Kruse i Gjøvik kommune som dere møter i filmen.

# Kollektivtjenester Hamarregionen 2020

- Vy Buss AS fra 1.7.2020 i 10 år for 1,6 milliarder kroner.
- 20 **elektriske bybusser** med lading på depot.
- 20 nye busser for lengre strekninger (Euro VI).
- 5 nye minibusser minimum 16 seteplasser (Euro VI).
- 70 lokal-/skolebusser (2 stk Euro VI og 68 stk Euro V).
- **100 % HVO/Biodiesel**
- **Miljømerket vaskehall** (Svanemerket).
- Tildelingskriterier:
  - Pris 50 % - Miljø 30 % - Kvalitet 20 %

## Miljø 30 %:

- 5 % Kjøretøy
- 15 % Utslipp CO<sub>2</sub> (vognkm)
- 10 % Miljømerket vask etc.



# Kollektivtjenester Hamarregionen 2020

- **Oppstart i 2016** med flere prosjekter bl.a.; rutestruktur i Hamarregionen, nullutslippsbusser mm.
- **Dialog med markedet**
  - 19. september 2017 (Tiltaksplan 2018-2021, Prosjekter fra 2016)
  - 02. mai 2018 (Kontraktstrategi) med **en-til-en-dialog**
- **Strategiske valg**
  - Lang kontrakt, 10 år.
  - Nullutslippsbusser i byer fra 2025, jf. NTP.
  - Operatøren tar mer ansvar (eks. elektroniske systemer, ladeanlegg).
  - Fremtidsrettede endringsklausuler («open cost»).
  - Konkurransen med forhandlinger.
- **Videre**
  - Funksjonskrav (ikke krav som viser løsningen).
  - Den som best kan styre risikoen må ta den.
  - Utarbeide KGL høsten-18
  - **Kunngjøring 19.11.2018**, 1.tilbudsfrist 8.mars, 3.tilbud 28.mai, **tildeling 6.juni 2019** og **oppstart 1.juli 2020**.

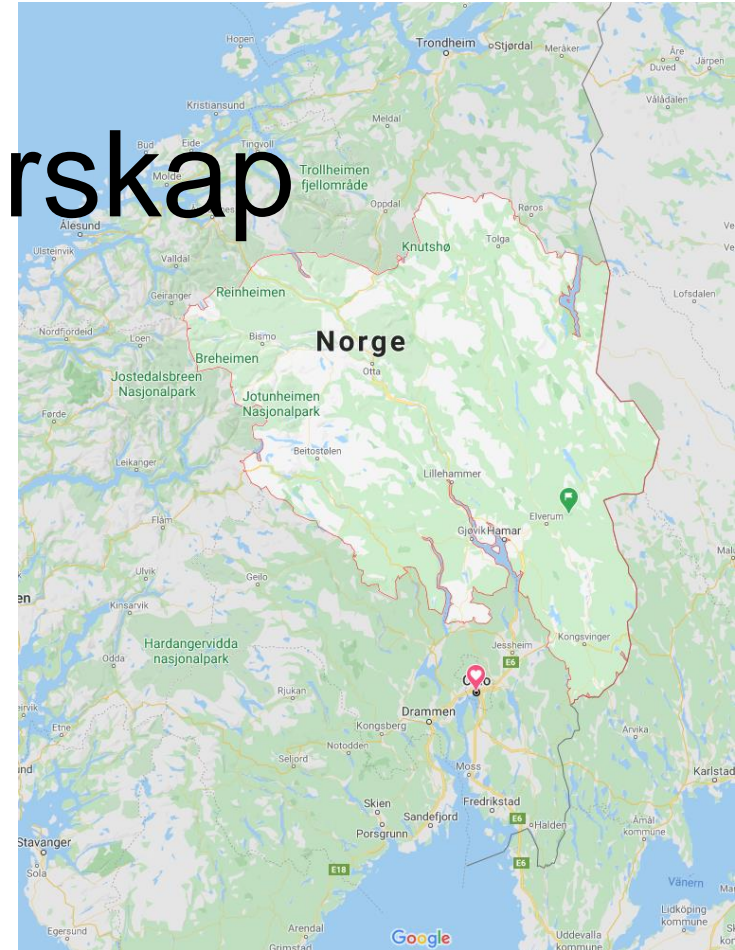








# NÆRINGSUTVIKLING INNLANDET, Partnerskap





# LUNCH





# Gruppeoppgaver

**Hvordan sikre grønn næringsutvikling i byggesektoren?**

<b>Hva er viktig å fokusere på ut i fra våre perspektiv</b>			<b>Hvilke fokusområder bør vi jobbe videre med for å få størst effekt</b>														
<ul style="list-style-type: none"> <li>Næringskluster – digitalisering- støttefunksjoner- krav til materialkvalitet</li> <li>Se synergier på tvers av materialvalg – bruk av nye resirkulære materialer</li> <li>Kunnskap om hva som skal bestilles og hvordan materialer kan gjenbrukes (sirkulærøkonomi)</li> <li>Gjenbruk av materialer - sambruk (Veibygging)</li> </ul>			1 a) Tydelige klimakrav i anskaffelse 1 b) Kunnskap om hvordan og hvilken påvirkning valg har i verdikjeden (klima) (Nå og ønsket utvikling) 1c) Gjenbruk av materialer (løsmasser), Asfalt (Gjenbruk)														
<b>Hva bør være neste skritt for å gå fra ord til handling</b>			<b>Hva kan vi konkret tilrettelegge for å få størst effekt</b>														
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tiltak</th> <th>Ansvar</th> <th>Tid</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Utvikle NS standarder (NS 3720) Klimagass Beregning</td> <td>Digdir pådriver – Standard Norge DIBK</td> <td>2021 (vedtatt)</td> </tr> <tr> <td>NS for bærekraftig materialbruk</td> <td>Digdir pådriver Standard Norge DIBK</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Veileder/veiledning om bærekraftig materialbruk</td> <td>Digdir pådriver Standard Norge DIBK</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Revisjon/oppfølging av leveranser/standarder</td> <td>Alle innkjøpere</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Tiltak	Ansvar	Tid	Utvikle NS standarder (NS 3720) Klimagass Beregning	Digdir pådriver – Standard Norge DIBK	2021 (vedtatt)	NS for bærekraftig materialbruk	Digdir pådriver Standard Norge DIBK		Veileder/veiledning om bærekraftig materialbruk	Digdir pådriver Standard Norge DIBK		Revisjon/oppfølging av leveranser/standarder	Alle innkjøpere		<ul style="list-style-type: none"> <li>Grønn næringsutvikling vektlegges i kontrakten (Grønn næringsutvikling) KPI (måloppnåelse)</li> <li>Klassifisere ulike materialer og benytte materiale som er mest gjenbrukbart/resirkulært</li> <li>Levetidsperspektiv (hva kan leve lenge)</li> <li><b>Etablere virksomheter som kan dekomponere materialer til gjenbruk og resirkulering</b></li> <li>Plan for gjenbruk før iverksettelse av tiltak</li> <li>Nasjonal oppfølging av EU krav om 70 % gjenbruk/ombruk</li> </ul>	
Tiltak	Ansvar	Tid															
Utvikle NS standarder (NS 3720) Klimagass Beregning	Digdir pådriver – Standard Norge DIBK	2021 (vedtatt)															
NS for bærekraftig materialbruk	Digdir pådriver Standard Norge DIBK																
Veileder/veiledning om bærekraftig materialbruk	Digdir pådriver Standard Norge DIBK																
Revisjon/oppfølging av leveranser/standarder	Alle innkjøpere																

# APPENDIX

# Problemstillinger å diskutere i gruppene

- 1) Hvordan overføre og kopiere el-ferge eksemplet i andre kategorier/sektorer (f.eks. hurtigbåter, eller utslippsfri anleggsplass)?
- 2) Sikre elektrifisering av transportsektoren: bidra til at 100% av personbiler, 100% av nye bybusser og 70% av ikke-veigående maskiner er elektriske i 2025 og 50% av lastebiler er el eller hydrogen i 2030.
- 3) Oppnå 70% utslippsfri bygge- og anleggsplasser i 2025 i Innlandet
- 4) Økt etterspørselen etter lav- og nullutslippsløsninger (spesielt aktuelt innen bygg og anlegg og/eller transport)
- 5) Sikre grønn konkurransekraft/næringsutvikling i bygg og anleggssektoren i Innlandet
- 6) Sikre at vi river mindre og bygger mindre nytt (bl.a. ved rehabilitering, påbygg og bedre utnyttelse av eksisterende bygningsmasse) i Innlandet
- 7) Sikre at anskaffelser innen bygg- og anlegg inkluderer livsløpsanalyser eller livsløpsregnskap.
- 8) Sikre ombruk av byggematerialer fra bygg som rives i Innlandet
- 9) Sikre at bygg har enhetlig og god miljødokumentasjon ( som bl.a. sikrer fravær av stoffer på REACH kandidatlista)
- 10) Sikre grønne leiekontrakter i Innlandet
- 11) Sikre at vi gjennom offentlige anskaffelser bidrar til økt ombruk og forlenget levetid for møbler og elektronikk?
- 12) Etablere et «sirkulært først» -prinsipp
- 13) Sikre halvering av matsvinn innen 2030 (minst 15% reduksjon i 2020 og 30% reduksjon innen 2025).
- 14) Sikre mer miljøvennlige kunstgressbaner og forsvarlig avhending
- 15) Sikre at leverandørkjeder er åpne og sporbare, ifht. kjemikalier, avskoging og konfliktmineraler
- 16) Sikre at sirkulære forretningsmodeller innføres og kan overleve
- 17) Hvordan sikre ledelsesforankring for grønne og innovative anskaffelser.
- 18) Hva skal til for å stille mer spesifikke og målbare krav tilpasset bransje, inkludert krav som er tilpasset nasjonale klima- og miljømål.
- 19) Hvordan sikre at beste praksis blir generell praksis - sikre spredning av nye grønne løsninger
- 20) Sikre at de store innkjøperne hele tiden har minst ett utviklingsløp/innovativ anskaffelse gående – og sørge for at mindre innkjøpere tar i bruk produkter og løsninger
- 21) Slippe til oppstartbedrifter i større andel av offentlige anskaffelser.
- 22) Annet



# Mål og tiltak innenfor transport

## **Mål: Halvere utslippene fra transportsektoren innen 2030**

Eksempel på tiltak: Ingen nybilanskaffelser av fossilbiler i offentlige virksomheter etter 2020, og alle offentlige virksomheter stiller krav om elbiler/nullutslippsbiler i sine nybilanskaffelser innen 2025.

Eksempel på tiltak: Alle offentlige virksomheter reduserer antall fysiske reiser ved bruk av digitalisering, og øker andelen grønne reiser med x% innen 2025 og x% innen 2030.

## **NTP mål: utslippsfri varetransport i bysentra i 2030**

Eksempel på tiltak: I alle offentlige anskaffelser i bysentra stilles krav om utslippsfri varetransport i minst 50% av anbudene innen 2025 og 100% av sine anbudene innen 2030.

## **NTP mål: kollektivtransport fossilfri innen 2025**

Eksempel på tiltak: Alle fylkeskommuner stiller krav om minimum fossilfri og hvis mulig utslippsfri busstjenester fom 2021.

## **Mål: Halvere klimagassutslippene fra innenriks sjøfart og fiske innen 2030**

Eksempel på tiltak: Alle offentlige virksomheter vurderer muligheten for å stille krav om lav- og nullutslippsløsninger i offentlige ferge- og hurtigbåtanbud, der det ligger til rette for dette. (jf. handlingsplan for grønn skipsfart)

Eksempel på tiltak: Alle offentlige virksomheter som anskaffer hurtigbåter skal ha gått i gang med minst en anskaffelse av utslippsfri hurtigbåt innen utgangen av 2023.

# Mål og tiltak innenfor bygg

Mål: I samarbeid med bransjen, legge til rette for at bygge- og anleggsplasser skal være fossilfrie innen 2025. Det offentlige har et spesielt ansvar for at byggeplasser i offentlig regi går foran/Klimakurtiltak: 70% av nye ikke-veigående maskiner er elektriske innen 2030.

Eksempel på tiltak: Alle kommuner må innen 2021 utarbeide mål og plan for utslippsfri byggeplass, inkludert vurdere fossilfri byggeplass der det gir tydelig miljøgevinst.

Mål: Norge skal være et foregangsland innen sirkulær økonomi

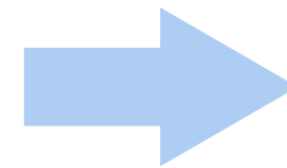
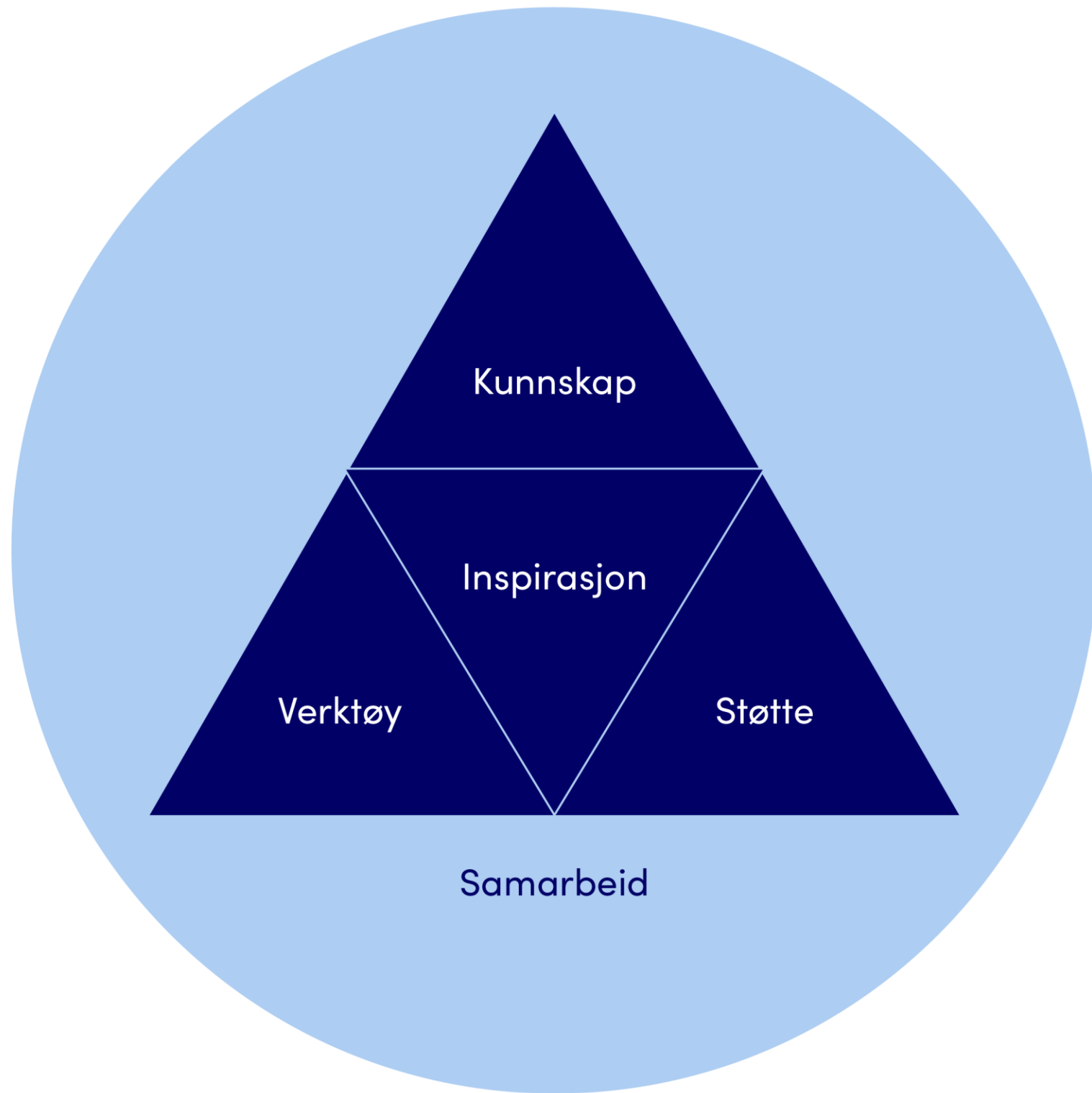
Eksempel på tiltak: Alle offentlige virksomheter skal kunne dokumentere at de river x% mindre og bygger x% mindre nytt i 2023 og 2025, bl.a. ved å utnytte eksisterende bygningsmasse bedre, samt vurdere muligheten for rehabilitering og påbygg.

Eksempel på tiltak: Alle kommuner etterspør produkter og materialer som har fravær av stoffer på REACH kandidatlista f.o.m. 2021.

Eksempel på tiltak: Alle offentlige virksomheter skal i forbindelse med bygg- og anleggsanskaffelser vurdere muligheten for å stille krav til bruk av lavutslippsmaterialer, energitiltak, ombruk og/eller materialgjenvinning av byggevarer så vel som avfallsfri byggeplass.

Mål: Alle nye bygg skal ha oversikt over miljøpåvirkningen fra bygget, slik at ressursuttak og miljøpåvirkning er registrerbar

Eksempel på tiltak: alle bygg skal ha LCA-analyser, og eller LCA-regnskap



Økt handlingsevne



*Digitaliseringsdirektoratet*  
*Norwegian Digitalisation Agency*